

An illustration on a teal background showing ten hands holding various tools and objects. Clockwise from top-left: hands on a laptop keyboard, a whisk, a hand saw, a hand roller, a computer mouse, a ruler, a pencil, a mallet, a fan, and a wrench.

SVE SU RUKE ISTE

Dragana Miljković, Marieta Grbić, Amela Bašić Tomić

Dragana Miljković, Marieta Grbić, Amela Bašić Tomić

SVE SU RUKE ISTE

Banja Luka, avgust 2016.

**Ova publikacija, kao i provedene projektne aktivnosti su
podržane od strane In Fondacije, Kinderpostzegels Holandija.**

SADRŽAJ

O PROJEKTU.....	5
OSNOVNI POJMOVI.....	7
• Pol	7
• Rod	7
• Rodni Identitet.....	9
• Posljedice	9
• Rodni stereotipi.....	10
• Predrasude	11
• Diskriminacija.....	12
OPIS RADIONICA	13
• Polni/rodni kviz.....	13
• Obaveze muškaraca i žena u domaćinstvu.....	14
• Zanimanja muškaraca i žena.....	17
• Asocijacije.....	21
• Priča “Duga”	23
• Crtanje igračkaka.....	23
• Crtanje porodice	24
• Igra predstavljanja.....	29

- Igra glume29
- Jezik ljutnje i tolerancije31
- Sve su ruke iste32
- Pričam ti priču crtežom34
- Kako mi vidimo rodne uloge38

O PROJEKTU

Ova brošura je nastala kao rezultat aktivnosti u okviru projekta “Preventivne aktivnosti rodno zasnovanog nasilja u školi” podržanog od strane In Fondacije - Fondacija za socijalnu inkluziju i uključenost djece i mladih u BiH realizovanog u periodu od 2013. do 2016. godine. U projektnim aktivnostima su bili uključeni učenici/ce osnovnih škola: “Milan Rakić” Banja Luka, “Petar Kočić” Nova Topola, “Sveti Sava” Dubrave i Laminci, “Mladen Stojanović” Vrbaška i Gornji Podgraci, “Vuk Karadžić” Turjak i “Kozarska djeca” Krušik.

U projektu su realizovane radionice gdje su učenici/ce imali priliku da saznaju o polu, rodu, rodnim ulogama i stereotipima kroz interaktivni rad i različite radioničarske igre.

U periodu 2013-2016 godine održano je ukupno 96 radionica sa djecom, nastavnim i stručnim osobljem, kao i sa peer edukatorima/cama.

Na radionicama su prisustvovala 1702 učenika/ce, od toga 887 djevojčica i 815 dječaka uzrasta 6-14 godina.

U toku implementacije projekta prisustvovalo je 107 nastavnika/ca i stručnog osoblja, od čega 80 žena i 27 muškaraca, starosne dobi od 26 do 65 godina.

Od ukupnog broja učenika/ca njih 33 je prošlo peer edukaciju, nakon čega su svoja znanja i vještine prenosili drugim vršnjacima, u školi i van nje. Interaktivno učenje i razvoj peer edukatora je sprovedeno unutar školskih prostorija, gdje su djeca mogla aktivno učestvovati i davati svoje ideje i prijedloge za kreiranje sadržaja radionica koji su od izuzetnog značaja za vršnjake. Uloga peer edukatora se posebno isticala kroz radionicu “Igra uloga”, gdje su oni na slikovit način predstavljali značaj raspo-

djele uloga unutar porodičnog okruženja. Nastavnici i stručno osoblje su imali istu metodologiju rada kao i djeca, te su svoja znanja proširivali od osnovnih pojmova ka sve višim iz godine u godinu. Stavove o rodnim ulogama i stereotipima su mijenjali kroz interaktivan rad i različite radioničarske igre.

Kroz ovu brošuru želimo da ostavimo pečat trogodišnjeg rada sa učenicima/ama osnovnih škola, te da Vas upoznamo sa radionicama i aktivnostima koje smo provodili. Ovim putem se posebno zahvaljujemo nastavnom i stručnom osoblju škola na saradnji, jer bez njihove podrške ne bi bilo moguće ostvariti rezultate koji su iza nas. Posebnu zahvalnost dugujemo peer edukatorima/cama koje su dali najveći doprinos u ostvarenju naših ciljeva.

Fondacija Udružene žene Banja Luka

OSNOVNI POJMOVI

POL

Pol čini dohotomiju ili identitet važan za biološke i socijalne funkcije, tako da se obično smatra da ljudi mogu biti ili muškarci ili žene. Ljudi se rađaju kao pripadnici muškog ili ženskog pola. Među polovima postoje određene biološke razlike: hormoni, tjelesna građa... Djevojčice su kao novorođenčad fizički i neurološki zrelije: brže sazrijevaju, ranije nauče pričati i hodati, ranije ulaze u pubertet. Djevojčice, kasnije žene imaju mjesečni menstrualni ciklus koji muškarci nemaju, također, žene imaju grudi koje proizvode mlijeko, muškarci, ne, žene rađaju djecu, muškarci ne. Dječaci jačaju razvojem, motorički su spretniji, ali su osjetljiviji i lakše nasljeđuju anomalije. Dječaci i muškarci imaju testise, a žene ne, muškarci u pravilu imaju masivnije kosti od žena, dječaci mutiraju, a djevojčice ne. Različite polne karakteristike neće značajno varirati od kulture do kulture.

ROD

Rod kao kategorija

Rod je kategorija za podjelu ljudi. Odnosi se na razmišljanja, objašnjenja, pretpostavke, ponašanja i djelovanja koja proizvode razlike između žena i muškaraca. Sve što grupiše ljude u kategorije je rod, bilo izgled ili geste, biologija ili psihologija, hormoni, uloge, genitalije, bilo šta: ako pokušavamo ljude podijeliti u kategorije - to je rod. Rod je društveno oblikovanje biološkog pola određeno shvatanjem zadataka, djelovanja i uloga pripisanih muškarcima i ženama. Rod je kulturološki specifična definicija žena i muškaraca, i prema tome promjenljiva u vremenu i prostoru. Rod je šire definisan od pola budući da se polom obuhvataju samo biološke karakteristike žena i muškaraca.

POL	ROD
Univerzalno	Razlikuje se od kulture do kulture
Ne mijenja se s vremenom	Mijenja se s vremenom
Nije moguće promijeniti	Može se mijenjati
Određeno fiziologijom	Određeno društvom
Rodimo se s tim	Može se naučiti
Vidljivo je kroz anatomske razlike	Vidljivo je u ponašanjima, vjerovanjima, idejama
Dobijemo začecem	Pripisuje nam društvo (od rođenja do smrti)
Radi se o fiziološkim i biološkim karakteristikama	Radi se o kulturalnim, socijalnim i psihološkim karakteristikama

RODNI IDENTITET

Pod uticajem roditelja i okoline djeca uče kako biti djevojčice i dječaci koji će postati muškarci i žene. Kroz proces vaspitanja djecu učimo prikladnom ponašanju stavovima, ulogama i aktivnostima. To naučeno ponašanje određuje rodne uloge.

I zanimanja se dijele na tipično muška i tipično ženska zanimanja

Svi mi imamo rodnu ulogu nastalu kao posljedica vaspitanja u društvu u kojem živimo. Iako se smatra da i dječaci i djevojčice treba da budu jednako uredni, pomažu u kući, brinu se o sebi, gotovo većina roditelja potiče djecu na ponašanje koje je tipično za njihov pol. Roditeljska uvjerenja i ponašanja povezana sa rodnim ulogama utiču na ponašanja kod djece. U dječijoj svijesti javlja se podjela na muška i ženska zanimanja i muške i ženske aktivnosti. I sami vršnjaci kažnjavaju rodno neprikladne aktivnosti. Ako se dječak igra lutkama, a djevojčica autićima, doživjeće neodobravanje okoline, jer se ne ponaša u skladu sa svojom rodnom ulogom. U svijetu odraslih muškarac koji obavlja kućne poslove ili žena koja vozi kamion često dobijaju pogrdne nazive.

POS LJEDICE

Pridavanje rodni h oznaka utiče na dječije ponašanje. Kako postoji mišljenje da su neke aktivnosti i predmeti prikladni za određeni pol, djeca pokazuju sklonost aktivnostima koje odgovaraju vlastitom polu, a izbjegavaju one prikladne za drugi pol. I sami roditelji najčešće smatraju da su dječaci bučniji, suroviji, poduzetniji, takmičarski raspoloženi, spremniji da se brane, dok su djevojčice nježnije, urednije, suzdržanije, boljeg vladanja, imaju više razumijevanja za tuđe osjećaje, lakše zaplaču, spremnije su pomoći u kućnim poslovima. Iako smatraju da bi i dječaci i djevojčice trebali biti jednako uredni, pomagati

u kući, biti sposobni brinuti se o sebi, da bi trebali rijetko plakati i ljutiti se itd., gotovo većina roditelja potiče djecu na ponašanje koje je tipično za njihov pol.

RODNI STEREOTIPI

Rodni stereotipi su neispitane, pojednostavljene, iskrivljene mentalne slike o tome šta muškarci i žene jesu i u čemu se razlikuju. Npr. muškarci su agresivniji, dominantniji, bezosjećajniji, neovisniji, a žene su pasivnije, pričljivije, nježnije, osjećajnije. Rodne uloge su duboko ukorijenjene u društvu, te uprkos promjenama koje su se odigrale proteklih desetljeća i dalje postoje nepisana pravila prihvatljivog ponašanja za žene i muškarce, što djevojčice i dječaci uče od najranije dobi.

Usvajanje obrazaca kulture u djetinjstvu odvija se na brojne načine - dječje knjige i slikovnice, igračke i crtani filmovi moćno su sredstvo održavanja postojećih stereotipa. Iako knjige imaju vrlo važnu ulogu u dječjem razvoju, mnoge od njih kriju nevidljive zamke koje pridonose usvajanju rodnih uloga (npr. u knjigama najčešće stoji da majka pere posuđe, usisava kuću, kuha ručak, dok otac priprema ogrev za zimu ili kosi travu).

Roditeljska uvjerenja i ponašanja (naročito očeva) povezana s rodom utiču na sticanje rodnih stereotipa kod djece. U dječijoj svijesti javlja se podjela na muška i ženska zanimanja, muške i ženske aktivnosti. I sami vršnjaci kažnjavaju rodno neprikladne aktivnosti i to u većoj mjeri dječaka nego djevojčica. Ako se dječak igra lutkama doživjet će neodobravanje okoline, jer se ne ponaša u skladu sa svojom rodnom ulogom. U svijetu odraslih - muškarac koji obavlja kućne poslove i posvećen je porodici često dobije naziv papučara, slabića.

Uobičajena je slika da žena kad dođe s posla kući trči po kuhinji i priprema obrok, te nastavlja s prašinom, peglanjem, piše s djecom domaći, dok njen suprug se odmara, čita novine, gleda TV, spava. Za njega je uobičajen izlazak na neku od sportskih aktivnosti, nogomet, kafić, naći se s prijateljima, dok ženu, majku i domaćicu prate prijekorni pogledi ako izlazi u kafić s prijateljicom i sl.

Stereotipi utiču na interpretaciju muškog i ženskog ponašanja, jer isto ponašanje kod žena i muškaraca tumači se na različite načine (izlasci vani, vjernost u vezi itd.).

PREDRASUDE

Predrasude predstavljaju specifičan oblik stavova koji se ogledaju u tendenciji da se o nekome misli, osjeća i reaguje na određeni način samo na osnovu neke karakteristike, kao na primjer pripadnosti muškom ili ženskom polu. Predrasude su neprijateljski ili negativan stav prema prepoznatljivoj grupi ljudi, koji se zasniva isključivo na njihovom članstvu u toj grupi. Za predrasude su vezani negativni osjećaji: mržnja, gađenje, strah i neugodnost. Ljudi koji imaju predrasude usmjeravaju ih prema članovima grupe kao cjelini, zanemarujući karakteristike po kojima se te osobe razlikuju. Zbog svoje emocionalne osnove, predrasude su posebno opasne jer nas tjeraju da bez osnova druge ljude i situacije interpretiramo kao ugrožavajuće za nas same i počinjemo se ponašati tako da se zaštitimo, što vodi ka diskriminaciji.

Primjeri rodnih stereotipa:

Žena vozačica

Kad nam neki auto smeta na cesti, prvo ćemo pomisliti da ga vozi žena. Većina muškaraca je uvjeren da žene nisu dobri vozači, iako žene skrivaju samo 16% nesreća. Svoje tvrdnje o nesposobnim vozačicama opravdati će razlozima tipa:

«Sporije kreću na semaforu.», «Sporije voze.», «Pričaju dok voze.», «Ne znaju parkirati.»

A žene su samo oprezniji vozači.

DISKRIMINACIJA

Diskriminacija je neopravdan, negativan ili štetan postupak prema članu grupe, jednostavno zbog nje-gove pripadnosti toj grupi. Primjeri diskriminacije su: zabrana uživanja istih prava kao i ostali, neuključivanje u neke aktivnosti, govor mržnje, fizičko zlostavljanje i sl.

PODCJENJIVANJE ŽENA I NJIHOVIH SPOSOBNOSTI NA OSNOVU POLA, USKRAĆIVANJE NJIHOVE RAVNOPRAVNE POZICIJE U DRUŠTVU I KRŠENJE NJIHOVIH LJUDSKIH PRAVA.

Žene najčešće rade slabije plaćene poslove, teže dolaze do posla, otkaz se prvo daje ženama, za isto radno mjesto manje su plaćene nego muškarci (20%). Po statistici UN žene obavljaju 2/3 posla na svijetu, a zarađuju 1/10 svjetskog prihoda.

OPIS RADIONICA KOJE SU SE PROVODILE U ŠKOLAMA U PERIODU 2013/2016

U ovoj brošuri želimo da vam predstavimo jedan dio radionica koje smo provodili sa učenicima/ama u periodu od 2013. do 2016. godine. Sve radionice su podjednako zahtijevale učešće učenika/ca koji su svoj doprinos davali kroz crtež, igru, glumu, sport, pisanje, recitovanje i prepričavanje priča.

“POLNI/RODNI KVIZ - UROĐEN/STEČEN“

Učenici/ce su popunjavali kviz kroz pet tvrdnji za koje su trebali odrediti da li imaju polne ili rodne karakteristike. Svaki ajtem su trebali ocijeniti prema kriterijumu da li je navedena tvrdnja urođena ili stečena. Na osnovu dobijenih odgovora moglo se zaključiti da su učenici/ce usvojili osnovni nivo pojmova o rodu i polu.

1. Žene rađaju djecu, muškarci ne.
2. Male su djevojčice nježnije, a dječaci su čvršći.
3. Većina radnika na gradilištima su muškarci.
4. Dječaci u pubertetu mijenjaju glas.
5. Prema statistikama UN-a žene obavljaju 67% svjetskog rada, a ipak zarađuju samo 10% svjetskog dohotka.

Rezultat:

1. P

2. R

3. R

4. P

5. R

„OBAVEZE MUŠKARACA I ŽENA U DOMAĆINSTVU“

Na osnovu fizičkih i psihičkih karakteristika kao posljedica određenog pola kreiraju se tzv. društvene uloge koje za sobom povlače i niz stereotipiziranih radnji i ponašanja. Stoga postoje podjele na ženska i muška zanimanja, kao i ženske i muške aktivnosti i obaveze.

“Obaveze muškaraca i žena u domaćinstvu”

U ovoj radionici su učenici/e bili podijeljeni u dvije grupe, mušku i žensku. Dječaci su pisali o obavezama žena, dok su djevojčice pisale koje su to obaveze muškaraca. Najčešće obaveze koje su navedene za muškarce su: teški fizički poslovi, cijepanje drva, košenje trave, uređivanje dvorišta. Za žene su najčešće navodili obaveze: peglanje, kuhanje, čišćenje, briga o djeci, usisavanje itd. Jedna grupa je u potpunosti pratila stereotipizirana ponašanja gdje je za muške obaveze napisala: „Posao im je izgleda da odmaraju!“.

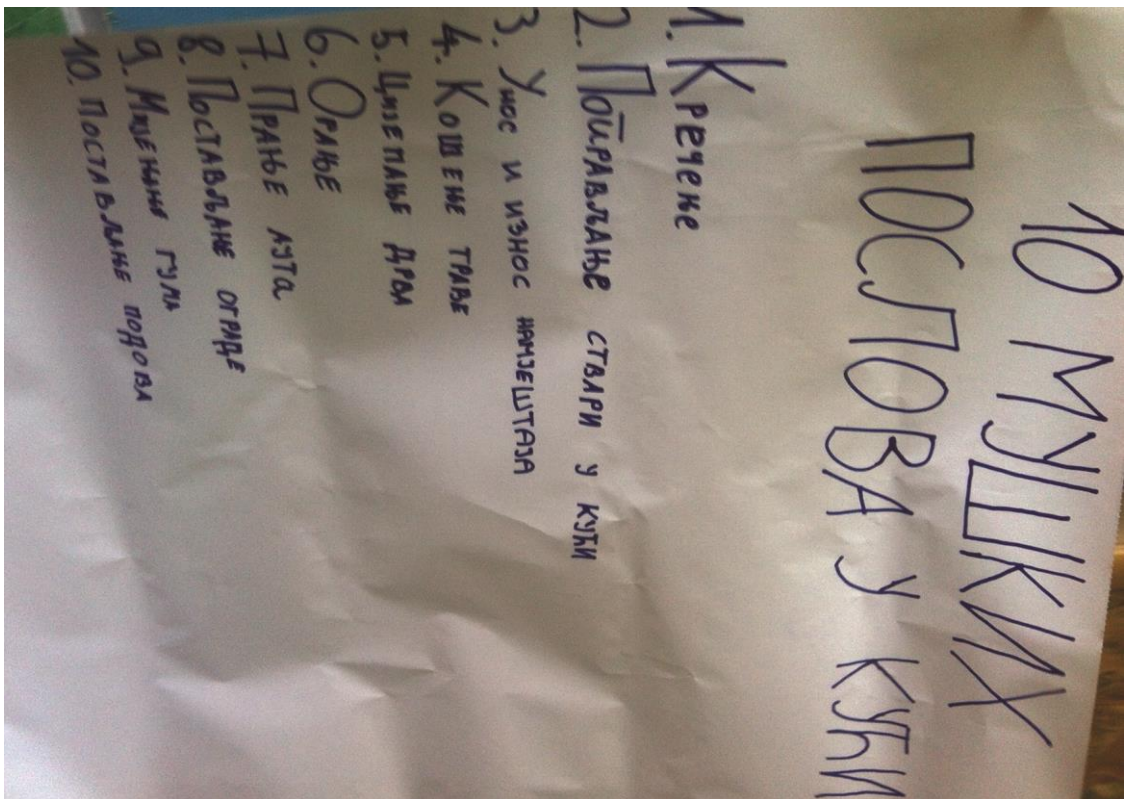
Treba napomenuti da su postojale grupe koje su navodile sve kućne poslove kao podjednako muške i ženske obaveze.

4. grupa

10 OBAVEZA ŽENA U KUĆI

1. Kuharje
2. Čišćenje
3. Pranje i peglanje veša
4. Čuvanje djece
5. Pranje suđa
6. Mletenje
7. Udržavanje vrtića
8. Rad u bašti
9. Raborka
10. Organizacija rođendana, i drugih proslava

Slika br. 1 Odgovori jedne grupe učenika/ca (obaveze žena)

Slika br. 2 Odgovori jedne grupe učenika/ca (obaveze muškaraca)

Obaveze muškaraca i žena koje su učenici/e najčešće navodili:

MUŠKARCI	ŽENE
Cijepanje drva	Čišćenje kuće
Teški fizički poslovi	Pranje posuđa
Košenje trave	Usisavanje
Popravke u kući	Odgajanje i vaspitanje djece
Nabavka	Priprema obroka
Krećenje kuće	Briga oko dvorišta i životinja

Unutar diskusije su imali komentare da pranje suđa nije za muškarce, a onda bi drugi učenici/e argumentovali ličnim iskustvom da pomažu majkama ili to njihovi očevi rade u kući.

Cilj ove radionice je bio da se shvati da ustvari nema razlike između muških i ženskih poslova, jer oba člana imaju podjednaku odgovornost za porodicu.

„ZANIMANJA MUŠKARACA I ŽENA“

Učenici/e su bili podijeljeni u četiri grupe u kojima su navodili najčešća zanimanja žena i muškaraca. Odgovori učenika/ca za ženska zanimanja su bila: čistačica, medicinska sestra, konobarica, kuharica, sekretarica, učiteljica..., dok su za muška zanimanja navedeni: direktor, psiholog, ekonomista, sudija, učitelj, rudar...

Zanimanja po polu koja su učenici/e navodili:

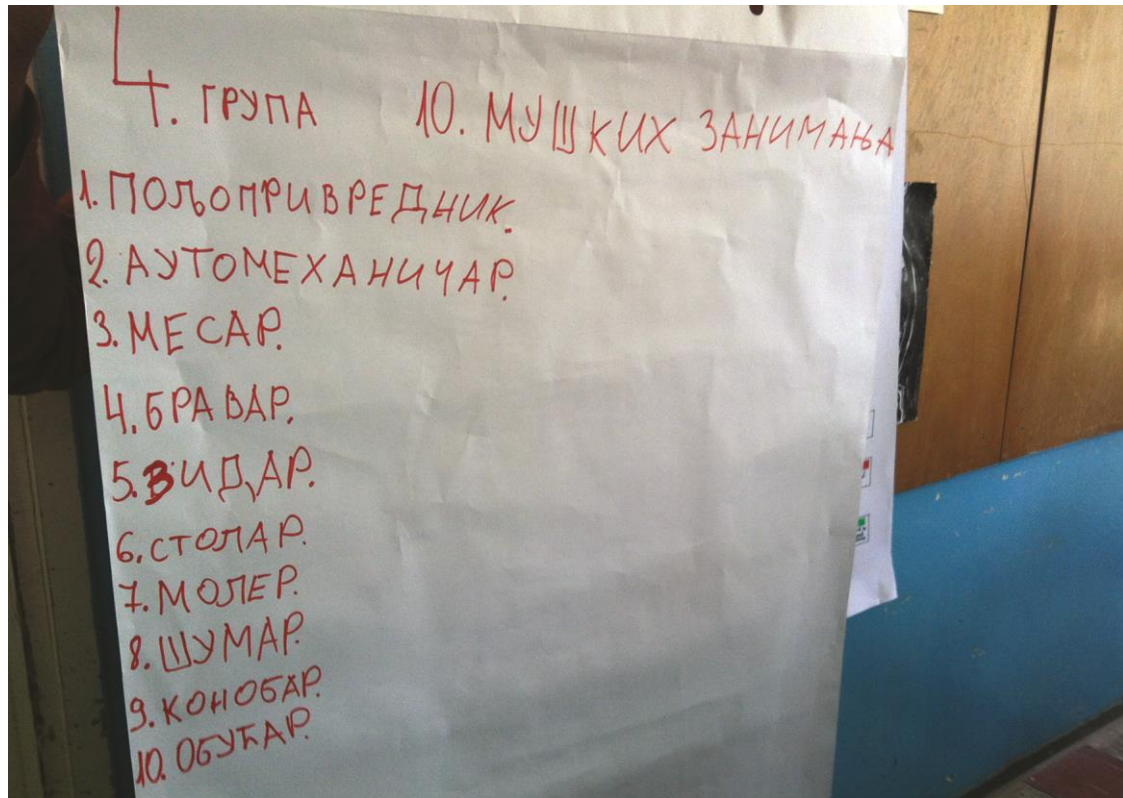
MUŠKARCI	ŽENE
Bravar	Učiteljica
Rudar	Pedagogica
Pilot	Čistačica
Doktor	Medicinska sestra
Direktor	Kuharica
Ekonomista	Sekretarica
Sudija	Konobarica

Učenici/e su za žene birali uglavnom manje rangirane i slabije plaćene poslove, dok su za muškarce izabrane vodeće pozicije.

10 ЖЕНСКИХ ПОСЛОВА (ЗАНИМАЊА)

1. ШНАЈДЕРКА
2. ЧИСТАЧИЦА
3. ФРИЗЕРКА
4. КУВАРИЦА
5. КОНОБАРИЦА
6. ТРГОВКИЊА
7. УЧИТЕЉИЦА
8. ВАСПИТАЧИЦА
9. ШОФЕРКА
10. БАНКАРКА

Slika br. 3 Odgovori jedne grupe učenika (zanimanja žena)

Slika br. 4 Odgovori jednog broja učenika (zanimanja muškaraca)

Učenci/e su u ovoj radionici znali komentarisati da npr. zanimanje rudara nije za žene, ali bi drugi učenci/e argumentovali činjenicom da su na televizijskim emisijama gledali da i žene to rade.

Po završetku ove vježbe, kao i diskusije unutar nje većina učenika/ca shvati da ustvari nema razlike između muških i ženskih zanimanja i da oba pola mogu biti na pozicijama odlučivanja.

RADIONICA “ASOCIJACIJE”

Rodne uloge su zbir karakteristika načina ponašanja, obaveza i očekivanja koja se pripisuju i propisuju svakoj osobi u zavisnosti od toga kojeg je pola. Uloge nam pomažu da bi nas društvena sredina prepoznala kao pripadnike/ce određenog roda. Na osnovu toga nam se određuju ekonomske uloge, zaposlenje, profesija, kućni poslovi, vrsta zabave.

Cilj ove radionice je bio da učenici/e shvate da ne mora muškarac isključivo biti pilot, a žena čistačica. Vježba traje 10 minuta, a ishod vježbe je podizanje svijesti o ravnopravnosti polova. Asocijacije su se igrale tako što su nakon čitanja rečenice učenici/e trebali da kažu samo jednu riječ koja ih asocira na tu rečenicu.

Asocijacije...

- ☉ Ako čujemo da neka osoba vozi avion, pomislimo da je _____.
- ☉ Ako čujemo da neka osoba čisti objekat, pomislimo da je _____.

Nakon završene vježbe diskutovalo se o tome da i jedan i drugi pol mogu da rade jednake poslove i podsticala se svijest kod djece na razmišljanje o ovim činjenicama kroz primjere.

Slika broj 5

PRIČA “DUGA”

U radionici je korišćena priča “Duga” koja je dio štiva iz udžbenika “Čitanka” za VI razred. Duga je učenicima/ama starijeg uzrasta bila poznata od ranije, ali je nikada nisu posmatrali kroz rodnu dimenziju. U priči se radi o djevojčici Srni koja je živjela u davno vrijeme kada su se djevojčice posmatrale kao djeca koja uglavnom vrijeme provode u kući, sklonjene od sunca i odgajane samo da bi bile dobre supruge i majke. Igra je bila prepuštena dječacima u kojima djevojčice nisu imale pravo da učestvuju. Srna je željela da bude slobodna kao dječak, da uživa u igri i trčanju u prirodi. Budući da joj roditelji nisu dozvoljavali da izlazi, ona je digla ruku na sebe i tako okončala svoj život. Ova priča obiluje rodnim stereotipima koji su bili specifični za to vremensko razdoblje i podneblje življenja.

Cilj ove radionice je bio da učenici/e shvate kako su rodni stereotipi promjenljivi u vremenu i prostoru, te da ono što je nekad bilo pravilo odgajanja i vaspitanja muške i ženske djece, to odavno prestalo da bude.

Prilikom analize ove priče sa učenicima/ama željeli smo da ukažemo na bitnu slobodu i jednakost koja je važna za oba pola.

“CRTANJE IGRAČAKA - POKLONA”

Igračke i pokloni predstavljaju moćno sredstvo za održavanje postojećih stereotipa u usvajanju obrazaca kulture u djetinjstvu. Roditeljska uvjerenja i ponašanja povezana s rodom utiču na sticanje rodnih stereotipa kod djece. U dječijoj svijesti javlja se podjela na muške i ženske igračke. I sami vršnjaci kažnjavaju rodno neprikladne aktivnosti i to u većoj mjeri dječaka nego djevojčica. Ako se dječak igra lutkama doživjeće neodobravanje okoline, jer se ne ponaša u skladu sa svojom rodnom ulogom.

U uvodnom dijelu smo razgovarali o poklonima i tome šta su učenici/e dobijali za rođendan, a šta su željeli da dobiju. Učenici/e su u toku rada crtali igračku koju bi poklonili sestri ili drugarici, a zatim igračku koji bi poklonili bratu ili drugu.

U diskusiji su učenici/e izjavljivali da su dobijali poklon koji nije karakterističan za njihov pol. U jednom slučaju je dječak izjavio da je dobio lutku, a djevojčica auto. Većina učenika je istakla da im nije problem da se igraju sa lutkama zajedno sa djevojčicama, ali ne bi voljeli to dobiti za poklon.

Cilj radionice je bio da učenici/e iznesu svoj stav i mišljenje o poklanjanju različitih darova i reakciji kada bi dobili neku igračku koju nisu očekivali.

„CRTANJE PORODICE“

Cilj ove vježbe je bio sagledavanje odnosa unutar primarnih porodica. Radionica je trajala 20 minuta, a njen ishod je bio važnost primarne porodice u svim aspektima života.

Učenici/e su crtali svoju porodicu u kojoj žive i predstavljali je kroz njene karakteristike. Crteži su ukazivali na hijerarhijski odnos među članovima porodice, slaganje, želje, svoje mjesto unutar nje. Vrlo

Učenici/e su pored crteža napisali za koga je poklon i šta bi oni to kupili izabranj osobi.

Za djevojčice su uglavnom stavljali: lutke, ogrlicu, šminku ili neki drugi odjevni predmet, dok su za dječake većinom stavljali: loptu, auto, motor, telefon, dres, traktor, kopačke itd.

Često su učenici/e u izlaganju iznosili težnje da žele da dobiju novog člana porodice, ili bi opisali porijeklo prezimena kao nešto posebno interesantno.

Neki učenici/e su majci crtali krunu i objašnjavali da je njima majka kraljica koja zauzima glavno mjesto. Postojali su slučajevi kada bi učenici/e izdvojili nekog člana porodice, jer se ne slažu sa njim.

Svaki učenik/ca je na poseban način predstavljao članove svoje porodice, imenujući sve pojedinačno. Znali su opisivati odnose unutar nje ili posebnu vezanost za ne-koga. Često su u crtežima dominirali stereotipi.

Slika br. 6 Crtež jedne djevojčice koja živi sa tatom i dva brata

Slika br. 7 Crtez jedne djevojčice i njene porodice

Slika br. 8 Crtež jednog dječaka i njegove porodice

“IGRA PREDSTAVLJANJA: IME - BILJKA, IME - OBAVEZA, ZANIMANJE, IME - GRAD”

Vježbe su izvođene na početku svake radionice, koja je imala za cilj zblžavanje kroz igru i stvaranje osjećaja povjerenja. Svaki učenik/ca je pored svog imena trebao izgovoriti ime biljke, obaveze, zanimanja ili grada koji počinje sa prvim slovom njegovog ili njenog imena. Pravilo je bilo da se izrečena riječ ne smije ponavljati. Na ovaj način su učenici/e vježbali kako da slušaju jedni druge.

„IGRA GLUME“

Cilj ove radionice je bio da učenici/e nauče o važnosti podjele obaveza i odgovornosti u domaćinstvu kao preduslov stvaranja pozitivne porodične atmosfere.

Igra glume je izvođena sa nekoliko učenika/ce koji su odglumili dvije porodične situacije. Prvu porodicu karakteriše neravnopravan odnos članova u kojoj majka nosi teret obaveza, dok u drugoj vladaju harmonični, ravopravni odnosi u porodici. Učenici/e su nakon podjele u dvije grupe dobili tekst odgovarajuće porodice koji su odglumili pred grupom. Učenici/e su unutar svojih grupa vježbali uloge, koje su naknadno prezentovali. Ostali učenici/ce su pratili predstavljanje grupa i njihov zadatak je bio da iznesu svoj stav o obje porodice.

U najvećem broju su učenici/e u diskusiji koja je uslijedila nakon glume izjavljivali da im je porodica u kojoj su svi složni zapravo porodica koju bi oni željeli imati. Bilo je onih koji su poredili ove porodice sa svojim, pa bi rekli: “Moja porodica je negdje između ove dvije“. Djeci se ova vježba posebno sviđa i ostavlja utisak na njih, jer se kroz praktičan primjer oslikavaju porodice i njihovi odnosi.

PRIMJERI PORODICA

PRIČA BROJ 1

Marijina priča

Moja mama radi u prodavnici mješovite robe, dok mi je otac zaposlen u tvornici obuće. Moja starija sestra pohađa deveti razred. Starija je od mene samo godinu dana. Ujutro čim ustane, majka nam napravi sendvič za školu i brzo trči da stigne na posao, dok nas tata vozi do škole, a zatim ide na posao. Roditelji se zajedno vraćaju kući, ili majka ako ostane duže vraća se autobusom. Moja majka odmah kuha ručak ili ga je spremila sinoć kasno, a tata se za to vrijeme odmara. Poslije ručka mama pere suđe, a tata spava. Moja sestra i ja malo pomognemo u brisanju suđa. Tata ide na rekreaciju, a mama priprema večeru, pegla veš i postavlja sto za večeru. Poslije večere mama pere suđe, a tata gleda televiziju. Mama poslije pregleda zadaću i razgovara sa nama, a tata drijema. Poslije idemo svi na spavanje.

PRIČA BROJ 2

Nenadova priča

Moja mama radi u opštini, a tata u zavodu za statistiku. Ujutro mama i tata zajedno ustaju, tata skuha kafu dok se mama šminka. Kada to završe, mama budi nas djecu da se spremimo u školu, a tata pere suđe od kafe. Mama i tata zajedno pripremaju doručak i svi zajedno doručujemo. Mama i mi sredimo sto, a tata nas čeka u autu. Prvo odveze mamu na posao pa nas u školu, a on posljednji ide na posao. Kada se vratimo kući, mi djeca usisamo stan, istresemo smeće i pišemo zadaću. Tata ode po mamu i zajedno se vrate sa posla kući. Zajedno pripremaju ručak, zajedno raspremaju sto, nekad tata pere suđe, a nekad mama. Poslije toga odmaraju zajedno sa nama i razgovaramo. Idemo u šetnju, nekad u kupovinu i zajedno se vraćamo kući. Večeru spremaju zajedno i zajedno gledamo televiziju.

„JEZIK LJUTNJE I TOLERANCIJE“

Cilj radionice je bio da učenici/e shvate koliko je važno nekome nešto saopštiti ljepšim tonom, tj. jezikom tolerancije, jer jezik ljutnje može da povrijedi. Radionica je trajala 10 minuta, a njen ishod je bio edukovanje učenika/ca da budu tolerantni i obzirni prema ljudima u svom okruženju sa kojima komuniciraju svakodnevno i razmjenjuju različite vrste emocija.

Učenici/e su kroz 6 primjera istog značenja napisanog na jeziku ljutnje i jeziku tolerancije trebali da odluče koju bi oni odabrali. Primjer tvrdnje na jeziku ljutnje: “Jesi glup/a kad to ne znaš!” je isto kao “Nisi to dobro uradio/la, ja ću ti pomoći” napisan na jeziku tolerancije.

Zatim su prezentovana značenja riječi “hvala”, “molim”, “izvini” i “izvoli”, nakon čega su učenici/e trebali na stikeru napisati po jednu tvrdnju na jeziku tolerancije. Većina je istakla da rijetko koriste riječ „Izvini“, pa je većina na stikerima pisala: “Izvini ako sam te uvrijedila“ ili „Možeš li mi molim te posuditi olovku“.

Ovaj vid komunikacije u svojoj porodici i sa svojim roditeljima koriste samo u situacijama kada im treba nešto, npr. dopuna za mobilni telefon ili nešto što im je interesantno, inače se izražavaju na grublji način. Ono što se željelo postići ovom vježbom jeste poticanje na kulturno ponašanje i ophođenje prema drugima, jer i učenici/e sami žele da se drugi prema njima tako ponašaju.

JEZIK LJUTNJE	JEZIK TOLERANCIJE
Jesi glup/a kada to ne znaš.	Nisi to dobro uradio/la, ja ću ti pomoći.
Goni se od lopte, hoću ja da se igram.	Molim te dodaj mi loptu, da se i ja malo igram sa vama.
Pojma nemaš o fudbalu, igraš kao neka curica.	Možemo li svi zajedno da igramo fudbal.
Kakve su ti to boje patike, čuj ljubičaste?	Dobre su ti te ljubičaste patike, baš su in.
Marko, imaš dugu kosu kao djevojčica.	Marko, baš ti dobro stoji duga kosa.
Daj mi tu knjigu.	Molim te, dodaj mi tu knjigu.

„SVE SU RUKES ISTES“

Cilj radionice je bio da učenici/e shvate da u njihovoj dobi ruke djevojčica i dječaka izgledaju isto, bez razlike. Radionica je trajala 10 minuta, a ishod radionice je bio ukazivanje na jednakost među polovima.

Učenici/e su bojili ruke željenom bojom, te oslikavali dlanove na velikom hamer papiru. Po završetku radionice bi jedna osoba držala hamer papir okrenut prema cijeloj grupi, gdje bi učenici/e zaključili da su sve ruke iste, bez razlike da li pripadaju dječacima ili djevojčicama. Učenici/e bi na kraju radionice i sami zaključili da nema razlike među njihovim ocrtanim rukama.

Dešavalo se da djevojčice za oslikavanje ruku koriste plavu, a dječaci crvenu boju, jer te boje vole. Ritjetko se dešavalo da jedna osoba (dječak) ima značajnije veću ruku u odnosu na ostale, pa bi je ostali učenici/ce prepoznali.

Slika broj 9

„PRIČAM TI PRIČU CRTEŽOM“

Cilj radionice je bio stvaranje zajedništva među učenicima/ama i jačanje njihovih međusobnih odnosa.

Igra se sastoji od crtanja zajedničkog crteža, gdje svaki učenik/ca do crtavaju nešto „svoje“ na crtež. Ovdje je posebno izražen timski rad, kao i rađanje osjećaja zajedništva i vezanosti. U ovoj igri je zanimljivo i to, što prvi potez, odnosno crtež crta učiteljica tog razreda, a onda se učenici/ce nadovezuju svojim crtežima na njen crtež.

Dok se igra odvijala, djeca su nestrpljivo čekala da vide kako će to da izgleda njihov zajednički crtež na kraju igre. Kod ove igre treba napomenuti, da učenici/ce koji su već završili crtanje, nisu prenosili ostalim drugarima/cama šta se sve nalazi na crtežu, tako da je kod svakog učenika/ce važnu ulogu odigrao prvi pogled na crtež, a zatim se trenutno rađala ideja šta još do crtati.

Svi crteži su na kraju izgledali veoma šareni i sadržajni, te izazvali kod djece val zadovoljstva i pozitivnih komentara. Ova igra je ocjenjena kao jedna od najboljih u radionici. Učenici/e su izrazili želju da svoje crteže odnesu u svoje učionice i stave ih tamo kao uspomenu na radionicu.

Slika 10

Slika 11

Slika 12

„KAKO MI VIDIMO RODNE ULOGE“

U ovoj radionici su učenici/e u paru, dječak-djevojčica predstavljali kroz crtež kako oni doživljavaju rodne uloge u porodici. Učenici/e su na različite načine oslikavali muško-ženske odnose. Nakon usvojenog znanja o rodu i polu većina učenika/ca je rodne uloge prikazala u ravnopravnom odnosu kakve bi oni željeli imati u svojoj budućoj porodici.

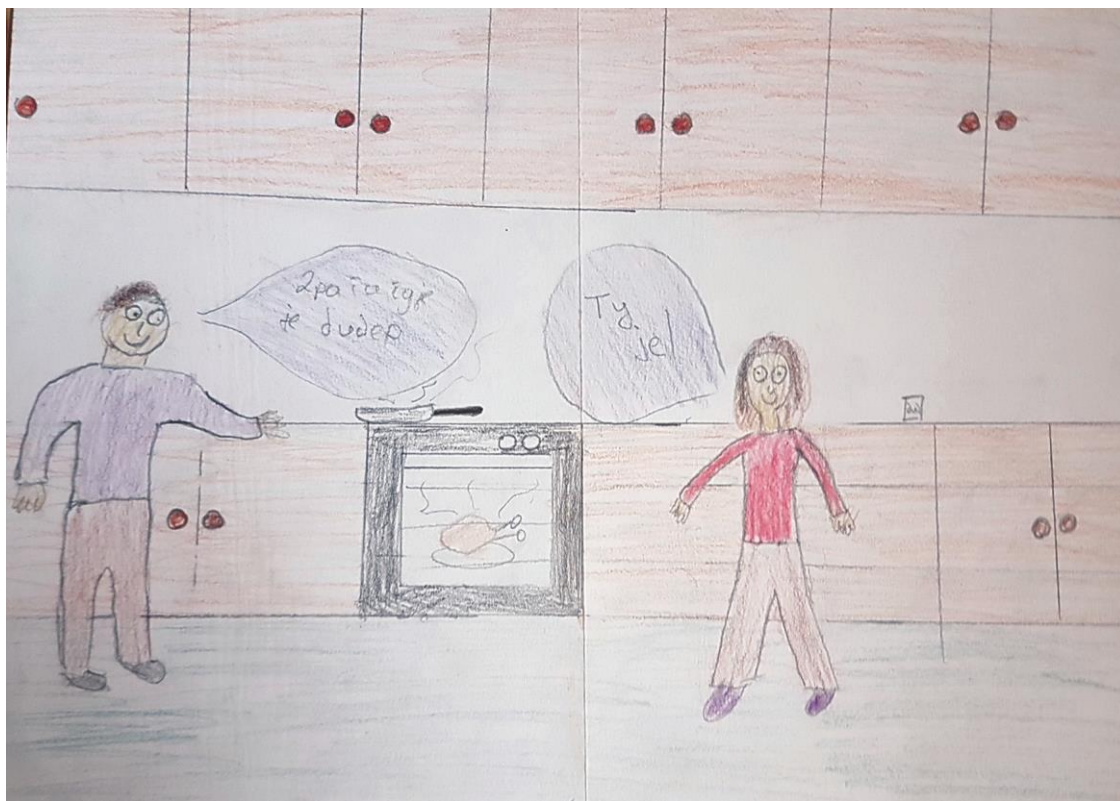
Na slikama su prikazani muškarci i žene koji ravnopravno učestvuju u kućnim aktivnostima. Ova radionica predstavlja i indikator naučenog znanja na osnovu kojeg se može zaključiti da je većina učenika/ca odnose u porodici počela posmatrati na potpuno ravnopravan način.

Slika 13

Slika 14

Slika 15

U pojedinim crtežima su dominirali stereotipni načini rodnih uloga gdje su žene prikazane u dinamičnim, a muškarci u statičnim aktivnostima. Na ovaj način su žene pravile ručak, usisavale, dok su muškarci čitali novine i gledali televiziju.

SVE SU RUKE ISTE

Izdavačice:
Fondacija Udružene žene Banja Luka

Za izdavačicu:
Nada Golubović

Dizajn:
Fondacija Udružene žene Banja Luka

Urednice:
Dragana Miljković, Marieta Grbić, Amela Bašić Tomić

Štampa:
Grafid d.o.o. Banja Luka

Tiraž:
200

Banja Luka, 2016.

